

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Masterthesis

De invloed van ouderlijke attributies door vaders en moeders op de ontwikkeling van gedragsproblemen bij peuters

Master's thesis

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies (201600201)

Utrecht University

Name student: Celine van Batenburg

Studentnummer: 5732344

Name supervisor: Amber de Wilde

Name second assessor: Renske Schappin

Datum: 10-06-2019

Aantal woorden: 4599

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Voorwoord

Beste lezer,

Hartelijk bedankt voor het lezen van mijn masterscriptie ‘De invloed van ouderlijke attributies door vaders en moeders op de ontwikkeling van gedragsproblemen bij peuters’ voor de master Clinical Child, Family and Education Studies.

Afgelopen jaar stond voor mij in het teken van de opvoeding van ouders en de ontwikkeling van gedragsproblemen bij kinderen, zowel in de praktijk als in de wetenschap. Door het schrijven van mijn thesis heb ik mij meer kunnen verdiepen in de ontwikkeling van gedragsproblemen bij peuters, wat een mooie aanvulling was op mijn stage, waarbij ik mij voornamelijk bezig hield met gedragsproblemen bij kinderen in de basisschoolleeftijd. Verder was het een mooie aanvulling om mijn kennis op het gebied van ouderlijke cognities en de invloed hiervan op de ontwikkeling van gedragsproblemen te verbreden. In de praktijk blijven deze cognities nog vaak onderbelicht en wordt er veel ingegaan op opvoedgedrag. Het nadenken en het schrijven over hoe ouderlijke cognities invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van kinderen heeft mij tot het inzicht gebracht dat het van groot belang is dit bij ouders uit te vragen en om verder onderzoek te doen naar deze complexe processen.

Het schrijven van deze masterscriptie ging niet zonder slag of stoot. Ik ben mij zelf een aantal keer tegengekomen maar heb hier veel van geleerd. Het heeft mij vooral inzicht gegeven in waar ik goed en waar ik minder goed in ben. Vooral het beknopt schrijven vond ik erg lastig. Ik heb gemerkt dat ik graag verbanden met veel woorden toelicht. Het schrijven van een goede inleiding was daardoor een hele klus voor mij. Verder was het voor mij lastig om uit te zoeken welke analyses het beste bij mijn onderzoeksvragen zouden passen en hoe dit eruit kwam te zien. Ondanks dat het uitvoeren van de statistische analyses vond ik dit wel erg leuk om te doen. Het schrijven van de conclusie heb ik het meest van genoten. In dit stuk valt alles op zijn plek en zie je echt het resultaat van al het werk.

Ter afsluiting wil ik graag mijn begeleidster Amber te de Wilde bedanken voor haar begeleiding en feedback tijdens het schrijven van deze masterscriptie. Daarnaast wil ik ook graag de mensen bedanken die het onderzoek mogelijk hebben gemaakt, het onderzoek hebben afgenomen en deelgenomen hebben aan het onderzoek. Zonder hen was het mij niet gelukt om tot een mooi eindresultaat te komen!

Celine van Batenburg

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Abstract

Background. Until now, few research has been conducted about parental attributions by mothers and fathers and problem behavior in toddlers. Research that has been conducted shows a relationship between the variables among children. For this reason, among others, it is important to investigate this domain among toddlers. **Objective.** This study examined the relationship between parental attributions (devided into child- and parent responsible attributions) and problem behavior in young children. In addition, the difference between fathers and mothers in these relationships is examined. **Method.** 51 mothers en fathers participated in this study. The parents had at least one child between the ages of 2 and 4 years about whom they completed the questionnaire. Both parents filled out questionnaires concerning parenting attributions and problem behavior of the child. **Results.** The results of the paired samples t-tests indicate that a higher degree of child- and parent responsible attributions are associated with less behavioral problems in toddlers. After performing the hierarchical regression analysis, it appears that only child responsible attributions by mothers and parent responsible attributions by fathers are significantly related to less behavioral problems in toddlers. **Conclusie.** Parental attributions by both parents are related to the development of behavioral problems in toddlers. Looking at the difference between fathers and mothers in these relationships, only child-responsible attributions by mothers and parent-responsible attributions by fathers appear to cause less behavioral problems in toddlers. Future research is important to gain more insight into these relationships.

Keywords: parenting attributions, toddlers, behavior problems, child gender, parent gender

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Samenvatting

Achtergrond. Tot nu toe is er weinig onderzoek verricht naar ouderlijke attributies door moeders en vaders en probleemgedrag bij peuters. Uit het geringe onderzoek is gebleken dat er een verband bestaat tussen de variabelen bij kinderen. Om deze reden is het belangrijk om dit domein onder peuters te onderzoeken. **Onderwerp:** De huidige studie onderzoekt het verband is tussen ouderlijke attributies (onderverdeeld in kind- en ouder verantwoordelijke attributies) en gedragsproblemen bij peuters. Daarnaast wordt gekeken of deze relatie verschilt voor vaders en moeders. **Methode:** In het onderzoek hebben 51 vaders en moeders deelgenomen met één kind tussen de 2-4 jaar oud over wie zij de vragenlijst invulden. Beide ouders hebben een vragenlijst ingevuld waarin wordt gekeken naar de mate van kind- en ouder verantwoordelijke attributies en de mate waarin zij gedragsproblemen bij hun kind rapporteren. **Resultaten:** De resultaten van de tweezijdig afhankelijke t-toetsen wijzen uit dat een hogere mate van kind- als ouder verantwoordelijke attributies samenhangen met minder gedragsproblemen bij peuters. Na het uitvoeren van de hiërarchische regressieanalyse blijken enkel kind verantwoordelijke attributies door moeders en ouder verantwoordelijke attributies door vaders significant verband houden met minder gedragsproblemen bij peuters. **Conclusie:** Ouderlijke attributies door beide ouders hangen samen met gedragsproblemen bij peuters. Gekeken naar het verschil tussen vaders en moeders in deze verbanden, blijken enkel kind verantwoordelijke attributies door moeders en ouder verantwoordelijke attributies door vaders te zorgen voor een afname in gedragsproblemen bij peuters. Toekomstig onderzoek is van belang om meer inzicht te krijgen in deze verbanden.

Sleutelwoorden: ouderlijke attributies, peuters, gedragsproblemen, sekse van het kind, sekse van de ouder

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

De invloed van ouderlijke attributies door vaders en moeders op de ontwikkeling van gedragsproblemen bij peuters

Peuters maken een snelle groei door in de motorische, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling die vaak gepaard gaat met ongehoorzaamheid en agressief gedrag (Keenan & Wakschlag 2004; Scaramella & Leve, 2004). Wanneer peuters dit gedrag in hoge mate laten zien, is dit voorspellend voor later onaangepast gedrag, zoals gedragsproblemen, peer afwijzing en delinquentie (e.g., Bornstein, Hahn, & Haynes, 2010; Fanti & Henrich, 2010; Broidy et al., 2003; van Lier et al., 2012). Om deze gedragsproblemen vroegtijdig te kunnen verhelpen is het van belang te onderzoeken welke factoren ten grondslag liggen aan de ontwikkeling van gedragsproblemen bij peuters (Nores & Barnett, 2010; Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković, & Van Aken, 2007). De opvoeding van ouders blijkt een belangrijke voorspeller van de ontwikkeling van gedragsproblemen bij kinderen (Bornstein, 2015; Prevatt, 2003; Verhoeven et al., 2007). De manier waarop ouders opvoeden wordt beïnvloed door de attributies die ouders vormen (e.g., Bornstein, Putnick, & Suwalsky, 2018; Dekovic & Janssens, 1994; Park, Johnston, Colalillo, & Williamson, 2018). Deze beïnvloeden bijvoorbeeld het zelfvertrouwen van ouders en bepalen hoeveel tijd, moeite en energie ouders willen steken in de opvoeding (Bornstein et al., 2018). Ouderlijke attributies betreffen de wijze waarop ouders het gedrag van hun kind evalueren en wie zij verantwoordelijk houden voor het optreden van het ongewenste gedrag (Bornstein & Lansford, 2009; Nelson, O'Brien, Calkins, & Keane, 2013; Snarr, Smith Slep, & Grande, 2009). Bij kind verantwoordelijke attributies beschouwen ouders het ongewenste gedrag van een kind als intentioneel en wordt het kind verantwoordelijk gehouden voor zijn of haar gedrag. Bij ouder verantwoordelijke attributies houden ouders zichzelf verantwoordelijk voor het ongewenste gedrag van hun kind (Colalillo, Miller, & Johnston, 2015). Ondanks de bevinding dat ouderlijke attributies een rol spelen in de manier waarop ouders opvoeden en daarmee ook op het gedrag van het kind, is er weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouderlijke attributies en gedragsproblemen bij peuters (e.g., Bornstein et al., 2018; Johnston & Ohan, 2005; Snyder, Cramer, A Frank, & Patterson, 2005). Daarnaast is beperkt onderzoek gedaan naar zowel kind- als ouder verantwoordelijke attributies en zijn de meeste onderzoeken gericht op moeders of wordt er geen onderscheid gemaakt tussen moeders en vaders (Colalillo et al., 2015; Lamb & Lewis, 2010; Leung & Smith Slep, 2006; Snarr et al., 2009). Uit eerder onderzoek naar andere opvoedconstructen blijkt echter dat de ouder-kind relatie en de manier van interacteren voor

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

vaders en moeders kan verschillen (Lamb & Lewis, 2010). Het doel van dit onderzoek is daarom meer inzicht te krijgen in de relatie tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters, en te onderzoeken of deze relatie voor vaders en moeders verschilt.

Ouderlijke attributies en gedragsproblemen bij peuters

Volgens Weiner (1979) heeft elke persoon de neiging naar verklaringen te zoeken voor wat er om ons heen gebeurt. Ouders zijn bijvoorbeeld doorgaans op zoek naar verklaringen voor het gedrag van hun kind. Zij interpreteren het gedrag van hun kind (e.g. intentioneel of per ongeluk) en vormen een mening over wie er verantwoordelijk is voor dit gedrag (Dekovic & Prinzie, 2014). Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen kind verantwoordelijke attributies en ouder verantwoordelijke attributies (Snarr et al., 2009). Het verschil tussen deze attributies ligt in de *locus of control*. Dit houdt in aan wie of wat de oorzaak van een gebeurtenis wordt toegeschreven (Weiner, 1979). Bij kind verantwoordelijke attributies wordt het kind verantwoordelijk gehouden omdat ouders denken dat het kind zich met opzet misdraagt om bijvoorbeeld de ouder te irriteren (Azar, McGuier, Miller, Hernandez-Mekonnen, & Johnson, 2017). Bij ouder verantwoordelijke attributies houden ouders zichzelf verantwoordelijk. Zij gaan er vanuit dat zij als ouders tekortschieten en het kind zich daarom misdraagt. In de literatuur wordt geïndiceerd dat zowel kind- als ouder verantwoordelijke attributies samenhangen met gedragsproblemen bij kinderen (Colallilo et al., 2015; Snarr et al., 2009). Hoe meer ouders het kind verantwoordelijk houden hoe meer gedragsproblemen zij rapporteren bij hun kinderen (e.g., Colalillo et al., 2015; Johnston, Hommersen, & Seipp, 2009; Snarr et al., 2009). Deze ouders menen dat hun kind hen opzettelijk probeert te irriteren en zijn hierdoor vaker nalatig, gebruiken meer negatieve disciplinerende en laten minder positieve opvoedingsreacties zien, wat samenhangt met meer gedragsproblemen bij kinderen (e.g., Leung & Smith Slep, 2006; Wilson, Gardner, Burton, & Leung, 2007; Van Crombrugge, 2009). Een hoge mate aan ouder verantwoordelijke attributies blijkt in een aantal studies tevens samen te hangen met meer gedragsproblemen bij kinderen. De erkenning door ouders van hun eigen verantwoordelijkheid kan zorgen voor meer frustratie en een lager zelfvertrouwen bij ouders, wat leidt tot meer disfunctionele opvoedingsreacties die de gedragsproblemen van het kind vergroten (Colalillo et al., 2015; Johnston, Park, & Miller, 2018; Shay & Knutson, 2008; Snarr et al., 2009). In andere studies blijkt echter dat ouder verantwoordelijke attributies (i.e. ouders die zichzelf verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag van het kind) ook kunnen leiden tot minder gedragsproblemen bij kinderen. Het toeschrijven van ongewenst gedrag van kinderen aan

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

factoren die buiten het kind liggen, leidt in deze studies tot meer positief opvoedgedrag en minder gerapporteerde gedragsproblemen door kinderen. Ouders reageren meer sensitief, hebben het gevoel dat zij zelf invloed hebben op de situatie en zijn gemotiveerd om hun opvoedgedrag aan te passen voor het verminderen van gedragsproblemen bij hun kind (Colalillo et al., 2015; Johnston & Leung, 2001; Lansford et al., 2011).

Verskil tussen moeders en vaders

Uit eerder onderzoek blijkt dat moeders en vaders vaak een verschillende rol dienen in de opvoeding (Kaiser, McBurnett, & Pfiffner, 2011; Lamb & Lewis, 2010). Het is echter niet eenduidig of zij ook verschillen in de invloed die zij hebben, middels ouderlijke attributies, op de ontwikkeling van gedragsproblemen bij peuters. Sommige studies suggereren dat het verband tussen ouderlijke attributies en gedragsproblemen bij peuters voor moeders en vaders ongeveer gelijk is (Park et al., 2018; Snarr et al., 2009). Andere studies laten echter een verschil zien in moeders en vaders (e.g., Colalillo et al., 2015; Nelson, Mitchell, & Yang, 2008; Werner, 2012; Williamson & Johnston, 2015). In één studie komt naar voren dat alleen kind verantwoordelijke attributies door moeders samenhangen met meer gedragsproblemen bij kinderen. Deze attributies bij moeders zouden een weerspiegeling zijn van diepere persoonlijkheidskenmerken en een negatieve invloed hebben op de strategieën die moeders gebruiken in de opvoeding (Werner, 2012). Moeders brengen over het algemeen meer tijd door met jonge kinderen dan vaders en kunnen via de opvoedstrategieën een negatieve invloed uitoefenen op de ontwikkeling van gedragsproblemen bij kinderen (Nelson et al., 2013; Werner, 2012). Andere studies laten daarentegen zien dat kind verantwoordelijke attributies door vaders een grotere samenhang vertonen met gedragsproblemen bij kinderen dan kind verantwoordelijke attributies door moeders (Colalillo et al., 2015; Nelson et al., 2008; Williamson & Johnston, 2015). Vaders zouden de kind verantwoordelijke attributies eerder vertalen in dysfunctionele opvoedstrategieën dan moeders, dat leidt tot meer gedragsproblemen bij kinderen (Nelson et al., 2008). Voor ouder verantwoordelijke attributies blijken uit één studie enkel moeders invloed te hebben op de gedragsproblemen bij kinderen (Colalillo et al., 2015). Dit kan verklaard worden door de perceptie van kinderen van de ouderrollen. Doordat moeder-kind interacties meer gaan over voor het kind belangrijke situaties dan vader-kind interacties, kan het bijzonder belangrijk zijn voor het kind wanneer moeder de verantwoordelijkheid neemt voor het ongewenste gedrag van het kind.

Onderzoeksvragen en hypothesen

Naar aanleiding van bovenstaande literatuur staat in huidig onderzoek de vraag centraal: Is er een verband tussen kind- en ouder verantwoordelijke attributies en

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

gedragsproblemen bij peuters en verschillen deze voor vaders en moeders? Om deze vraag te beantwoorden zijn 3 deelvragen opgesteld: 1) Is er een verband tussen kind verantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters, gecontroleerd voor sekse van het kind?; 2) Is er een verband tussen ouder verantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters, gecontroleerd voor sekse van het kind?; 3) Verschilt de relatie tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters voor vaders en moeders, gecontroleerd voor sekse van het kind? Op basis van de besproken literatuur wordt verwacht dat: 1) Kind verantwoordelijke attributies positief samenhangen met gedragsproblemen bij peuters; 2) Ouder verantwoordelijke attributies samenhangen met gedragsproblemen bij peuters. Over de richting van het verband wordt echter door tegenstrijdige resultaten geen hypothese opgesteld; 3) Kind verantwoordelijke attributies door vaders een grotere invloed zullen hebben op het kind. Voor ouder verantwoordelijke attributies wordt een groter effect verwacht bij moeders.

In het beantwoorden van de onderzoeksvragen wordt gecontroleerd voor geslacht van het kind, aangezien verbanden tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters voor jongens en meisjes mogelijk verschillen (Keenan & Shaw, 2003; Miller-Lewis et al., 2006). Bij jongens worden al op vroege leeftijd meer gedragsproblemen gezien dan bij meisjes (Baillargeon et al., 2007; Carter, Briggs-Gowan, Jones, & Little, 2003). Uit eerdere studies blijkt echter dat het geslacht van het kind geen invloed uitoefent op de relatie tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters (Colalillo et al., 2015; Nelson et al., 2013). Om een mogelijke invloed van de sekse van het kind voor alle zekerheid uit te kunnen sluiten is het in verdere analyses van belang om voor deze variabele te controleren.

Methode

Participanten

Het huidige onderzoek is onderdeel van een lopend onderzoek naar de ouderlijke eigen effectiviteit, ouderlijke attributies, opvoedgedragingen en kind uitkomsten. Het onderzoek werd uitgevoerd onder 69 vaders (54%) en 128 moeders (100%) van in totaal $N = 128$ kinderen tussen de 24-68 maanden oud. Omdat deze studie onderzoek doet naar het verschil tussen vaders en moeders in de samenhang tussen ouderlijke attributies en gedragsproblemen bij peuters, zijn enkel de kinderen meegenomen waarvan beide ouders de vragenlijsten volledig hebben ingevuld. Dit resulteerde in een uiteindelijke steekproef van $N = 51$ ($M_{\text{gedragsproblemen}} = 6.56$) van de in totaal 128 kinderen ($M_{\text{gedragsproblemen}} = 6.57$) waarover gegevens zijn verzameld. Van deze kinderen zijn er 24 meisje (47.1%) en 27 jongen (52.9%).

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

De leeftijd van de kinderen varieerde van 24 tot 51 maanden ($M = 34.90$, $SD = 7.63$). De leeftijd van de moeders varieerde van 23 tot 42 jaar ($M = 33.55$, $SD = 4.21$) en de leeftijd van vaders van 24 tot 48 ($M = 35.51$, $SD = 5.27$). Van de moeders heeft 62.7% minimaal een HBO/ Bachelor opleiding afgerond, 31.4 % heeft MBO/HAVO/VWO afgerond en 5.9% heeft een LBO/MAVO/VMBO opleiding gedaan. Van de vaders heeft 51% minimaal een HBO/ Bachelor opleiding afgerond, 35.3 % heeft MBO/HAVO/VWO afgerond en 13.7% heeft een LBO/MAVO/VMBO opleiding gedaan. Moeders en vaders in deze studie hebben allen een Nederlandse nationaliteit, zijn getrouwd en de biologische ouder van het kind waarover ze de vragenlijst invulden.

Procedure

De studie is goedgekeurd door de Ethische Toetsingscommissie van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht. De data is verkregen middels oudervragenlijsten. Om ouders te werven maakten de onderzoekers gebruik van verschillende kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en hun eigen netwerk. Door middel van een informatiebrief werden de ouders op de hoogte gesteld van het doel, de procedure en de duur van het onderzoek. De duur betrof ongeveer 30 minuten. Tevens werd in de brief kennis gegeven van de volledige anonimiteit van gegevens die in dit onderzoek zijn gebruikt en het recht dat ouders hebben om hun deelname op ieder moment te stoppen. Nadat de onderzoekers de toestemming van de ouders hadden ontvangen, werden de ouders per mail doorgestuurd naar de digitale vragenlijst. Deze dienden zij onafhankelijk van elkaar in te vullen. De digitale vragenlijsten konden op ieder moment en met tussenpozen worden ingevuld. Dit maakte het onderzoek relatief laagdrempelig en goed haalbaar om in korte tijd veel data te verzamelen. Daarnaast was er, door het invullen op vrijwillige basis, geen sprake van eventuele belasting of schadelijke gevolgen voor de participant. Voor deelname aan het onderzoek werden geen beloningen uitgedeeld.

Meetinstrumenten

Kind verantwoordelijke attributies. Kind verantwoordelijke attributies zijn gemeten door de negen items van de betreffende subschaal van de Parenting Cognition Scale (PCS)(Snarr et al., 2009). Ouders kunnen door middel van een zespuntsschaal (1= ‘nooit waar’, 6= ‘altijd waar’) aangeven in welke mate bepaalde redenen voor ongewenst gedrag passend waren op het gedrag van hun kind in de laatste twee maanden. Een voorbeelditem is: ‘Mijn kind probeert mij expres boos te maken’. Voor de analyses is per ouder een totaalscore berekend voor de mate van kind verantwoordelijke attributies. Daarnaast is voor ouders gezamenlijk een gemiddelde score berekend voor de mate van kind verantwoordelijke

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

attributies. De scores op kind verantwoordelijke attributies, voor moeders en vaders apart en gezamenlijk, varieerden van minimaal 9 tot maximaal 54. Hoe hoger de score op de items met betrekking tot de kind verantwoordelijke attributies, hoe meer de ouder het kind verantwoordelijk stelt voor het ongewenste gedrag. Uit eerder onderzoek blijkt de validiteit van de PCS goed te zijn (Snarr et al., 2009). De betrouwbaarheid van de PCS met betrekking tot de kind verantwoordelijke attributies blijkt in dit onderzoek tevens goed, voor zowel ouders apart ($\alpha = .87$ voor moeders en $\alpha = .82$ voor vaders) als ouders gezamenlijk genomen ($\alpha = .87$) (Field, 2013).

Ouder verantwoordelijke attributies. Ouder verantwoordelijke attributies zijn gemeten door de 7 items van de betreffende subschaal van de PCS (Snarr et al., 2009). Ouders kunnen op een zespuntsschaal (1= 'nooit waar', 6= 'altijd waar') aangeven in welke mate bepaalde redenen voor ongewenst gedrag passend waren op het gedrag van hun kind in de laatste twee maanden. Een voorbeelditem is: 'Ik ga op een onzekere manier met mijn kind om'. Voor de analyses is per ouder een totaalscore berekend voor de mate van ouder verantwoordelijke attributies. Daarnaast is voor ouders gezamenlijk een gemiddelde score berekend voor de mate van ouder verantwoordelijke attributies. De scores op ouder verantwoordelijke attributies varieerden van minimaal 7 tot maximaal 42. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer de ouder zichzelf verantwoordelijk houdt voor het ongewenste gedrag van het kind. De validiteit van deze vragenlijst blijkt uit eerder onderzoek goed te zijn (Snarr et al., 2009). De betrouwbaarheid van de PCS met betrekking tot de ouder verantwoordelijke attributies voor ouders apart blijkt in dit onderzoek goed voor moeders ($\alpha = .81$), acceptabel voor vaders ($\alpha = .77$) en acceptabel voor ouders gezamenlijk ($\alpha = .78$) (Field, 2013).

Gedragsproblemen bij peuters. Gedragsproblemen worden gemeten door middel van de gedragsproblemen schaal van de Strengths & Difficulty Questionnaire (SDQ) (Van Widenfelt, Goedhart, Treffers, & Goodman, 2003). Ouders kunnen op de 5 items door middel van een driepuntsschaal (1 = 'niet waar', 2 = 'een beetje waar' en 3= 'zeker waar') aangeven hoe zij het gedrag van hun kind in de laatste zes maanden beoordelen. Een voorbeelditem is: 'Mijn kind heeft vaak driftbuien of woede-uitbarstingen'. Voor de analyses is het item 'Doorgaans gehoorzaam, doet gewoonlijk wat volwassenen vragen' gehercodeerd zodat alle items dezelfde schaalscore hebben. Vervolgens is per ouder een totaalscore berekend voor de mate van gedragsproblemen van het kind. De scores op deze schaal varieerden van minimaal 5 tot maximaal 15. Wanneer de totaalscore op de SDQ hoog is, houdt dit in dat het kind veel probleemgedrag laat zien. Uit eerder onderzoek blijkt de validiteit van de SDQ goed te zijn

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

(Becker, Woerner, Hasselhorn, Banaschewski & Rothenberger, 2004). De interne consistentie van de gedragsproblemen schaal blijkt in dit onderzoek voor moeders ($\alpha = .63$), voor vaders ($\alpha = .47$) en voor vaders en moeders samen ($\alpha = .70$) (Field, 2013). Het aantal gerapporteerde gedragsproblemen door moeders bleek sterk significant samen te hangen met het aantal gerapporteerde gedragsproblemen door vaders ($r(50) = .50, p < .001$). Vanwege de samenhang en de relatief lage consistentie zijn de totaalscores van moeders en vader vervolgens samengenomen om een gemiddelde te berekenen voor de mate van gedragsproblemen (Field, 2013).

Data-analyse

De statistische analyses zijn uitgevoerd aan de hand van SPSS versie 22 (Allen & Bennett, & Heritage, 2014). Allereerst is de data gecontroleerd op codeerfouten en missende waarden. Uit de *missing value analyse* kwamen geen missende waarden. Verder is in iedere analyse gecontroleerd op de assumpties (Allen et al., 2014). Enkel de assumpties die geschonden bleken zullen besproken worden. Alle analyses worden uitgevoerd met een significantieniveau van 5% ($p < .05$).

Allereerst is door tweezijdige, afhankelijke t-toetsen onderzocht of moeders en vaders verschillen in de mate van kind- en ouders verantwoordelijke attributies die zij vormen en de mate van gedragsproblemen die zij rapporteren. Om de samenhang tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies (gevormd door beide ouders) en gedragsproblemen bij peuters vast te stellen, zijn er twee partiële correlatietoetsen uitgevoerd. Om te controleren op sekse van het kind is deze variabele meegenomen als covariaat (0 = jongen en 1 = meisje). Met deze analyse was antwoord gegeven op hypothesen 1 en 2. Deze werden aangenomen wanneer de variabelen significant ($p < .05$) met elkaar correleerden.

Om te onderzoeken of er een verschil is tussen moeders en vaders in de mate waarin kind- en ouder verantwoordelijke attributies samenhangen met gedragsproblemen bij peuters, is een hiërarchische regressie analyse uitgevoerd. In stap één werd de controle variabele sekse van het kind meegenomen in de analyse. In stap 2 werden de variabele kind- en ouder verantwoordelijke attributies door vaders en kind- en ouderverantwoordelijke attributies door moeders toegevoegd. Met deze analyse werd antwoord gegeven op hypothese 3. De hypothese werd aangenomen indien de samenhang bij kind verantwoordelijke attributies groter was voor vaders en bij ouder verantwoordelijke attributies de samenhang groter was voor moeders.

Resultaten

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

De beschrijvende statistieken en correlaties tussen de constructen staan weergegeven in Tabel 1. Er blijkt geen verschil tussen jongens en meisjes in de mate van gerapporteerde gedragsproblemen en kind- en ouderverantwoordelijke attributies die ouders vormen. Verder blijkt uit de correlaties dat minder gedragsproblemen bij peuters samenhangen met meer kind- en ouderverantwoordelijke attributies. In verdere analyses worden deze verbanden onderzocht om de hypothesen te testen.

Voor het beantwoorden van de eerste twee deelvragen worden er eerst tweezijdige afhankelijke t-toetsen uitgevoerd om te bepalen of vaders en moeders verschillen in de mate waarin zij kind- en ouder verantwoordelijke attributies vormen en gedragsproblemen rapporteren bij peuters. Uit de analyse blijken geen verschillen bij zowel kind verantwoordelijke attributies ($t(50) = 1.02, p = .314$) en ouder verantwoordelijke attributies ($t(50) = -0.61, p = .547$), als bij de mate van gerapporteerde gedragsproblemen ($t(50) = 0.10, p = .924$). Twee partiële correlatietoetsen zijn vervolgens uitgevoerd om te onderzoeken er een verband is tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters, gecontroleerd voor gender. Voorafgaand aan het uitvoeren van de analyses zijn de assumpties gecontroleerd. Er bleek sprake van een schending van de normaalverdeling van de variabele gedragsproblemen. Desondanks is besloten de analyse uit te voeren, omdat kleine tot matige schendingen bij een steekproef bestaande uit meer dan 30 paren geen reden tot zorg zijn (Allen et al., 2014). Kind verantwoordelijke attributies gevormd door ouders, gecontroleerd voor gender, blijken sterk negatief samen te hangen met gedragsproblemen bij peuters ($r(48) = -.61, p < .001$). In deze studie betekent dat hoe meer ouders hun kind verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag, hoe minder gedragsproblemen zij rapporteren bij hun kinderen. Ouder verantwoordelijke attributies gevormd door ouders, gecontroleerd voor gender, blijken tevens matig tot sterk negatief samen te hangen met gedragsproblemen bij peuters ($r(48) = -.47, p = .001$). Dit betekent dat hoe meer ouders zichzelf verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag, hoe minder gedragsproblemen zij rapporteren bij hun kinderen.

Om derde deelvraag te beantwoorden, namelijk of er een verschil is tussen vaders en moeders in de relatie tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters, is een hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd. Voordat de resultaten zijn geïnterpreteerd zijn de assumpties gecontroleerd. De normaalverdeling van de variabele gedragsproblemen bleek wederom geschonden. Milde afwijkingen van de normaliteit zijn echter over het algemeen niet van belang dus is gekozen de analyse desondanks toch uit te voeren (Allen et al., 2014). Tevens bleek er sprake van univariate uitschieters. Het

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

verwijderen van deze uitschieters had echter een minimaal effect op de resultaten, waardoor het niet nodig was deze te verwijderen. De resultaten van de hiërarchische MRA zijn weergegeven in Tabel 2. In stap 1 is de controle variabele gender van het kind meegenomen die geen significant deel van de variantie in gedragsproblemen bij peuters verklaard. In stap 2 zijn de variabelen kind- en ouder verantwoordelijke attributies door vaders en moeders afzonderlijk van elkaar toegevoegd aan de regressievergelijking. Deze variabelen verklaren een significante 57.5 % van de variantie in gedragsproblemen bij peuters. Uit de analyse blijkt dat kind verantwoordelijke attributies door moeders en ouder verantwoordelijke attributies door vaders negatief samenhangen met gedragsproblemen bij peuters. Dit betekent dat hoe meer moeders hun kind verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag en hoe meer vaders zichzelf verantwoordelijke houden voor het ongewenste gedrag, hoe minder gedragsproblemen ouders rapporteren bij hun kinderen. Voor kind verantwoordelijke attributies door vaders en ouder verantwoordelijke attributies door moeders worden geen verbanden gevonden. Oftewel moeders hebben meer invloed op gedragsproblemen bij peuters door de kind verantwoordelijke attributies en vaders door de ouder verantwoordelijke attributies.

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Tabel 1

Beschrijvende statistieken en correlaties tussen kind verantwoordelijke attributies, ouder verantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters (N=51)

Variabelen	<i>M (SD)</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kind attributies											
1. Vaders	36.59 (6.31)	-									
2. Moeders	35.51 (7.33)	.51**	-								
3. Ouders	36.05 (5.69)	.84**	.85**	-							
Ouder attributies											
4. Vaders	32.45 (4.24)	.38**	.15	.21	-						
5. Moeders	31.96 (4.64)	.16	.45**	.27	.21	-					
6. Ouders	32.21 (3.38)	.33*	.34*	.31	.73**	.76**	-				
Gedragsproblemen											
7. Vaders	6.57 (1.32)	-.46**	-.39**	-.39**	-.59**	-.30**	-.57**	-			
8. Moeders	6.55 (1.58)	-.46**	-.54**	-.62**	-.46**	-.24*	-.39**	.56**	-		
9. Ouders	6.56 (1.26)	-.46**	-.57**	-.56**	-.59**	-.28*	-.54**	.87**	.88**	-	
10. sekse	-	-1.27	-.10	-.04	.23	-.01	.13	-.10	.12	-.12	-

Note. ** $p < .01$ en * $p < .05$.

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Tabel 2

Resultaten van de hiërarchische regressie analyse tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies door vaders en moeders en gedragsproblemen bij peuters (N = 51)

Variabele	Model samenvatting statistieken			Model statistieken		
	Ongestandaardiseerde coëfficiënten		Gestandaardiseerde coëfficiënten	F	R ²	ΔR ²
	B [95% CI]	SE	β			
Stap 1				.418	.008	.008
Constant	6.667 [6.178, 7.155]	.243				
Sekse van het kind	-.229 [-.941, .483]	.354	-.092			
Stap 2				12.626	.584	.575**
Constant	14.283 [11.642, 16.925]	1.311				
Sekse van het kind	.042 [-.465, .549]	.252	.017			
Kind verantwoordelijk vader	-.016 [-.061, .029]	.022	-.081			
Kind verantwoordelijk moeder	-.094 [-.134, -.053]	.020	-.546**			
Ouder verantwoordelijk vader	-.131 [-.192, -.070]	.030	-.442**			
Ouder verantwoordelijk moeder	.013 [-.046, .072]	.029	.047			

Note. ** $p < .01$.

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Discussie

Het doel van deze studie was het verband te onderzoeken tussen ouderlijke attributies en gedragsproblemen bij peuters. De resultaten tonen associaties aan tussen kind- en ouderverantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters. Daarnaast is er ondersteuning gevonden voor verschillen tussen vaders en moeders. Voor moeders is een verband gevonden tussen kind verantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters en voor vaders blijken ouder verantwoordelijke attributies samen te hangen met gedragsproblemen bij peuters.

Met betrekking tot de eerste hypothese blijkt tegenstrijdig met eerder onderzoek dat hoe meer ouders hun kind verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag, hoe minder gedragsproblemen zij rapporteren bij hun kinderen (e.g., Colalillo et al., 2015; Snarr et al., 2009). Een verklaring hiervoor kan zijn dat ouders die de verantwoordelijkheid voor het ongewenste gedrag niet bij zichzelf neerleggen, maar bij het kind, meer vertrouwen hebben in hun eigen opvoedvaardigheden. Ouders die meer vertrouwen hebben zichzelf vertonen positiever opvoedgedrag en dit leidt tot minder gedragsproblemen bij kinderen (Jones & Prinz, 2005; Lansford et al., 2011; Rominov, Giallo, & Whelan, 2016). Met betrekking tot de tweede hypothese is tevens een negatieve samenhang gevonden. Dit houdt in dat hoe meer ouders zichzelf verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag, hoe minder gedragsproblemen zij rapporteren bij hun kinderen. Dit komt met een aantal eerdere publicaties overeen (Colalillo et al., 2015; Johnston & Leung, 2001; Lansford et al., 2011), maar is ook in tegenstrijd met eerdere literatuur die stellen dat meer ouder verantwoordelijke attributies leiden tot meer gedragsproblemen bij kinderen (Johnston, Park, & Miller, 2018; Shay & Knutson, 2008; Snarr et al., 2009). Een verklaring hiervoor kan zijn dat wanneer ouders het kind laten blijken dat zij zichzelf verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag (e.g. door het kind te vergeven of de eigen schuld verbaal te erkennen), het kind zichzelf positiever zal zien en minder probleemgedrag gaat vertonen (Colalillo et al., 2015). Met betrekking tot de derde hypothese werd verwacht dat het verband tussen kind verantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters groter zou zijn voor vaders dan voor moeders en tussen ouder verantwoordelijke attributies en gedragsproblemen bij peuters vice versa (e.g., Colalillo et al., 2015; Nelson et al., 2008). Uit de resultaten blijken echter moeders meer invloed te hebben op gedragsproblemen bij peuters middels kind verantwoordelijke attributies en vaders middels ouder verantwoordelijke attributies. Een verklaring voor het resultaat voor kind verantwoordelijke attributies kan zijn dat moeders meer tijd doorbrengen met jonge kinderen waardoor hun opvoedgedrag meer invloed heeft op

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

de ontwikkeling van gedragsproblemen (Nelson et al., 2008). Bij ouder verantwoordelijke attributies kan een verklaring zijn dat vaders via positief opvoedgedrag, en niet via negatief opvoedgedrag, een belangrijke rol spelen in de sociale en emotionele ontwikkeling van jonge kinderen (Cabrera, Shannon, & Tamis-LeMonda, 2007; Sturgess, Dunn, & Davies, 2001). Wanneer vaders zichzelf verantwoordelijk houden voor het ongewenste gedrag zorgt dit voor meer steun en nabijheid bij het kind dat is gerelateerd aan minder probleemgedrag (Cabrera et al., 2007; Lansford et al., 2011).

Naast bovenstaande bevindingen dienen er een aantal beperkingen genoemd te worden. Ten eerste zijn de bevindingen gebaseerd op een kleine homogene steekproef, bestaande uit Nederlandse kinderen, afkomstig uit twee ouder gezinnen met overwegend gemiddeld tot hoogopgeleide ouders. In toekomstig onderzoek zou het interessant zijn om meer diverse bevolkingsgroepen mee te nemen in onderzoek. Een tweede limitatie betreft de gebruikte meetinstrumenten. Door de lage alfa's van de kwaliteitsschalen waarmee de gedragsproblemen bij peuters voor vaders en moeders apart werden gemeten, kan getwijfeld worden aan dit meetinstrument. In toekomstig onderzoek is het van belang meer dan 5 items te gebruiken om een vollediger en betrouwbaarder beeld te verkrijgen van de gedragsproblemen zich voordoen. Daarnaast is door het gebruik van zelfrapportagevragenlijsten enkel informatie verzameld over cognities die ouders kunnen en willen rapporteren, waardoor niet altijd een objectief beeld van het daadwerkelijke gedrag wordt verkregen (Johnston, Scoular, & Ohan, 2004). Om een goed beeld te krijgen van ouderlijke cognities is het gebruik van meerdere meetinstrumenten in de toekomst van belang (Johnston et al., 2013). Een derde beperking in dit onderzoek is dat er geen andere factoren, zoals kenmerken van de ouder, het kind of het gezin, zijn meegenomen die de verbanden in deze studie mogelijk mediëren. Ondanks de bovenstaande limitaties draagt de huidige studie bij aan bestaande wetenschappelijke literatuur over de samenhang tussen ouderlijke attributies en gedragsproblemen bij peuters. Ten eerste omdat er tot op heden weinig onderzoek is verricht naar de invloed van ouderlijke attributies op gedragsproblemen bij kinderen tussen de 24 en 48 maanden (Bornstein et al., 2018; Johnston & Ohan, 2005; Snyder et al., 2005). Daarnaast is het onderzoek gericht op zowel kind- als ouderverantwoordelijke attributies en draagt de deelneming van zowel vaders als moeder bij aan de kracht van het onderzoek (Colalillo et al., 2015; Lamb & Lewis, 2010; Leung & Smith Slep, 2006; Snarr et al., 2009). Eerder onderzoek richtte zich eerder enkel op moeders waardoor de unieke bijdrage van vaders in de opvoeding wordt gemist.

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Concluderend blijken meer kind- en ouderverantwoordelijke attributies samen te hangen met minder gedragsproblemen bij peuters. Ingezoomd op de resultaten komt naar voren dat moeders enkel invloed uitoefenen middels de kind verantwoordelijke attributies die zij vormen en vaders middels de ouder verantwoordelijke attributies die zij vormen. Wanneer men gedragsproblemen bij peuters wilt voorkomen, aanpakken en verminderen, is het van belang dat er verder onderzocht wordt of meer kind- en ouder verantwoordelijke attributies bij peuters bijdragen aan de ontwikkeling van gedragsproblemen of juist ingezet kunnen worden als hulpmiddel bij het verminderen van gedragsproblemen bij peuters.

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Referenties

- Allen, P., Bennett, K., & Heritage, B. (2014). *SPSS Statistics Version 22: A Practical Guide*. London: Thomson Wadsworth.
- Aunola, K., & Nurmi, J. E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child development*, 76(6), 1144-1159.
doi:10.1111/j.1467-8624.2005.00840.x-i1
- Azar, S. T., McGuier, D. J., Miller, E. A., Hernandez-Mekonnen, R., & Johnson, D. R. (2017). Child neglect and maternal cross-relational social cognitive and neurocognitive disturbances. *Journal of Family Psychology*, 31, 8-18.
doi:10.1037/fam0000268
- Baillargeon, R. H., Zoccolillo, M., Keenan, K., Côté, S., Pérusse, D., Wu, H. X., ... & Tremblay, R. E. (2007). Gender differences in physical aggression: A prospective population-based survey of children before and after 2 years of age. *Developmental psychology*, 43(1), 13. doi:10.1037/0012-1649.43.1.13.
- Becker, A., Woerner, W., Hasselhorn, M., Banaschewski, T., & Rothenberger, A. (2004). Validation of the parent and teacher SDQ in a clinical sample. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 13, 11-16. doi:10.1007/s00787-004-2003-5
- Bornstein, M. H. (2015). Children's parents. In R. M. Lerner (Series Ed.) & M. H. Bornstein & T. Leventhal (Vol. Eds.), *Handbook of child psychology and developmental science: Vol. 4. Ecological settings and processes in developmental systems* (pp. 55–132). Hoboken, NJ: Wiley.
- Bornstein, M. H., Hahn, C. S., & Haynes, O. M. (2010). Social competence, externalizing, and internalizing behavioral adjustment from early childhood through early adolescence: Developmental cascades. *Development and psychopathology*, 22(4), 717-735. doi:10.1017/S0954579410000416
- Bornstein, M. H., Putnick, D. L., & Lansford, J. E. (2011). Parenting attributions and attitudes in cross-cultural perspective. *Parenting*, 11(2-3), 214-237.
doi:10.1080/15295192.2011.585568
- Bornstein, M., H., Putnick, D., L., & Suwalsky, J., T., D. (2018). Parenting cognitions → parenting practices → child adjustment? The standard model. *Development and psychopathology*, 30(2), 399-416. doi:10.1017/S0954579417000931

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

- Broidy, L. M., Nagin, D. S., Tremblay, R. E., Bates, J. E., Brame, B., Dodge, K. A., ... & Lynam, D. R. (2003). Developmental trajectories of childhood disruptive behaviors and adolescent delinquency: A six-site, cross-national study. *Developmental psychology, 39*(2), 222. doi:10.1037/0012-1649.39.2.222
- Cabrera, N. J., Shannon, J. D., & Tamis-LeMonda, C. (2007). Fathers' influence on their children's cognitive and emotional development: From toddlers to pre-K. *Applied Development Science, 11*(4), 208-213. doi:10.1080/10888690701762100
- Carter, A. S., Briggs-Gowan, M. J., Jones, S. M., & Little, T. D. (2003). The infant–toddler social and emotional assessment (ITSEA): Factor structure, reliability, and validity. *Journal of abnormal child psychology, 31*(5), 495-514. doi:10.1023/A:1025449031360
- Colallilo, S., Miller, N. V., & Johnston, C. (2015). Mother and father attributions for child misbehavior: Relations to child internalizing and externalizing problems. *Journal of Social and Clinical Psychology, 34*, 788-808. Verkregen van <http://guilfordjournals.com>
- Dekovic, M., & Janssens, J. M. A. M. (1994). Waarden, attitudes en cognities van ouders over opvoeding. In: J. D. Bosch, H. A. Bosma, D. N. Oudshoorn, J. Rispen & A. Vyt (Red.), *Jaarboek ontwikkelingspsychologie, orthopedagogiek en kinderpsychiatrie*. (pp. 211-239). Houten-Zaaventhem: Bonn Stafleu Van Loghum.
- Dekovic, M., & Prinzie, P. (2014). Gezin en afwijkende ontwikkeling. In P. J. M. Prins, & C. Braet (Eds.), *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie* (pp. 143-165). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Fanti, K. A., & Henrich, C. C. (2010). Trajectories of pure and co-occurring internalizing and externalizing problems from age 2 to age 12: Findings from the National Institute of Child Health and Human Development Study of Early Child Care. *Developmental psychology, 46*(5), 1159. doi:10.1037/a0020659
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using SPSS*. London: SAGE Publications Ltd.
- Jones, T. L., & Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review, 25*, 341-363. doi:10.1016/j.cpr.2004.12.004

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

- Johnston, C., Hommersen, P., & Seipp, C. M. (2009). Maternal attributions and child oppositional behavior: A longitudinal study of boys with and without attention-deficit/hyperactivity disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 77*, 189–195. doi:10.1037/a0014065
- Johnston, C., & Leung, D. W. (2001). Effects of medication, behavioral, and combined treatments on parents' and children's attributions for the behavior of children with attention-deficit hyperactivity disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 69*, 67-76. doi:10.1037//0022-006X.69.1.67
- Johnston, C., & Ohan, J. L. (2005). The importance of parental attributions in families of children with attention-deficit/hyperactivity and disruptive behavior disorders. *Clinical Child and Family Psychology Review, 8*(3), 167-182. doi:10.1007/s10567-005-6663-6ole
- Johnston, C., Park, J. L., & Miller, N. V. (2018). Parental cognitions: Relations to parenting and child behavior. In *Handbook of parenting and child development across the lifespan* (pp. 395-414). Springer, Cham.
- Kaiser, N. M., McBurnett, K., & Pfiffner, L. J. (2011). Child ADHD severity and positive and negative parenting as predictors of child social functioning: Evaluation of three theoretical models. *Journal of Attention Disorders, 15*(3), 193-203. doi:10.1177/1087054709356171
- Keenan, K., & Shaw, D. S. (2003). Exploring the etiology of antisocial behavior in the first years of life. In B. B. Lahey, T. E. Moffitt, & A. Caspi (Eds.), *Causes of conduct disorder and juvenile delinquency* (pp.153–181). New York: Guilford Press.
- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2010). The development and significance of father-child relationships in two-parent families. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (pp. 94-153). Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
- Lansford, J. E., Bornstein, M. H., Dodge, K. A., Skinner, A. T., Putnick, D. L., & Deater-Deckard, K. (2011). Attributions and attitudes of mothers and fathers in the United States. *Parenting, 11*(2-3), 199-213. doi:10.1080/15295192.2011.585567
- Leung, D. W., & Smith Slep, A. M. (2006). Predicting inept discipline: The role of parental depressive symptoms, anger, and attributions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 74*, 524-534. doi:10.1037/0022-006X.74.3.524

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

- Miller-Lewis, L. R., Baghurst, P. A., Sawyer, M. G., Prior, M. R., Clark, J. J., Arney, F. M., & Carbone, J.A. (2006). Early childhood externalising behaviour problems: Child, parenting, and family-related predictors over time. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *34*, 886-901. doi:10.1007/s10802-006-9071-6
- Nelson, D. A., Mitchell, C., & Yang, C. (2008). Intent attributions and aggression: A study of children and their parents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *36*(6), 793-806. doi:10.1007/s10802-007-9211-7
- Nelson, J. A., O'Brien, M., Calkins, S. D., & Keane, S. P. (2013). Mothers' and fathers' negative responsibility attributions and perceptions of children's problem behavior. *Personal Relationships*, *20*, 719–727. doi:10.1111/pere.12010
- Nores, M., & Barnett, W. S. (2010). Benefits of early childhood interventions across the world:(Under) Investing in the very young. *Economics of education review*, *29*(2), 271-282. doi:10.1016/j.econedurev.2009.09.001
- Park, J. L., Johnston, C., Colalillo, S., & Williamson, D. (2018). Parents' Attributions for Negative and Positive Child Behavior in Relation to Parenting and Child Problems, *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, *47*(S1), S63-S75. doi:10.1080/15374416.2016.1144191
- Pierce, T., Boivin, M., Frenette, É., Forget-Dubois, N., Dionne, G., & Tremblay, R. E. (2010). Maternal self-efficacy and hostile-reactive parenting from infancy to toddlerhood. *Infant Behavior and Development*, *33*, 139-148. doi:10.1016/j.infbeh.2009.12.005
- Prevatt, F. F. (2003). The contribution of parenting practices in a risk and resiliency model of children's adjustment. *British Journal of Developmental Psychology*, *21*, 469-480. doi:10.1348/026151003322535174
- Rominov, H., Giallo, R., & Whelan, T. A. (2016). Fathers' postnatal distress, parenting self-efficacy, later parenting behavior, and children's emotional-behavioral functioning: A longitudinal study. *Journal of Family Psychology*, *30*(8), 907-917. doi:10.1037/fam0000216
- Salonen, A. H., Kaunonen, M., Åstedt-Kurki, P., Järvenpää, A. L., Isoaho, H., & Tarkka, M. T. (2009). Parenting self-efficacy after childbirth. *Journal of advanced nursing*, *65*(11), 2324-2336. doi:10.1111/j.1365-2648.2009.05113.x

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

- Scaramella, L. V., & Leve, L. D. (2004). Clarifying parent–child reciprocities during early childhood: The early childhood coercion model. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 7(2), 89-107. doi:10.1023/B:CCFP.0000030287.13160.a3
- Shay, N. L., & Knutson, J. F. (2008). Maternal depression and trait anger as risk factors for escalated physical discipline. *Child Maltreatment*, 13(1), 39-49. doi:10.1177/1077559507310611
- Snarr, J. D., Smith Slep, A. M., & Grande, V. P. (2009). Validation of a new self-report measure of parental attributions. *Psychological Assessment*, 21, 390-401. doi:10.1037/a0016331
- Snyder, J., Cramer, A., & Afrank, J. (2005). The contributions of ineffective discipline and parental hostile attributions of child misbehaviour to the development of conduct problems at home and school. *Developmental Psychology*, 1, 30-41. doi:10.1037/0012-1649.41.1.30
- Sturges, W., Dunn, J., & Davies, L. (2001). Young children's perceptions of their relationships with family members: Links with family setting, friendships, and adjustment. *International Journal of Behavioral Development*, 25(6), 521-529. doi:10.1080/01650250042000500
- van Aken, C., Junger, M., Verhoeven, M., van Aken, M. A., Deković, M., & Denissen, J. J. A. (2007). Parental personality, parenting and toddlers' externalising behaviours. *European Journal of Personality: Published for the European Association of Personality Psychology*, 21(8), 993-1015. doi:10.1002/per.643
- Van Crombrugge, H. (2009). *Ouders in soorten*. Maklu.
- van Lier, P. A. C., Vitaro, F., Barker, E. D., Brendgen, Tremblay, R. E., & M., & Boivin, M. (2012). Peer victimization, poor academic achievement, and links between childhood externalizing and internalizing problems. *Child Development*, 83(5), 1775-1788. doi:10.1111/j.1467- 8624.2012.01802.x
- Van Widenfelt, B.M., Goedhart, A.WQ., Treffers, P.D., & Goodman, R. (2003). Dutch version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *European Child & Adolescent Psychiatry*, 12, 281-289. doi:10.1007/s00787-003-0341-3

OUDERLIJKE ATTRIBUTIES EN GEDRAGSPROBLEMEN BIJ PEUTERS

Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M., & Van Aken, M. A. (2007).

Parenting during toddlerhood: Contributions of parental, contextual, and child characteristics. *Journal of Family Issues*, 28(12), 1663-1691.

doi:10.1177/0192513X07302098

Werner, N. E. (2012). Do hostile attribution biases in children and parents predict relationally aggressive behavior?. *The Journal of genetic psychology*, 173(3), 221-245.

doi:10.1080/00221325.2011.600357

Williamson, D., & Johnston, C. (2015). Maternal and paternal attributions in the prediction of boys' behavior problems across time. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 44(4), 668-675. doi:10.1080/15374416.2013.862803

doi:10.1080/15374416.2013.862803

Wilson, C., Gardner, F., Burton, J., & Leung, S. (2007). Maternal attributions and observed maternal behaviour: Are they linked?. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 35(2), 165-178. doi:10.1017/S1352465806003195

doi:10.1017/S1352465806003195